

Lekaryd och kommunens största ek

Ekprojekt
Naturskyddsföreningen i Alvesta
Länsförbundet i Kronoberg
Sammanställd av Per Darell 2024
Foto och teckning Per Darell

Inledning

Alvesta naturskyddsförening genomför ett pilotprojekt om förekomst av biologiskt värdefulla ädellövsbestånd i Alvesta kommun. Projektet sponsras av Naturskyddsföreningen i Kronoberg. Inventerare i Lekaryd har varit Sonja Darell, Per Darell och Martin Andersson.

Ännu på 1700-talet var stora delar av Kronoberg täckt av lövskogar främst med ek och bok. Idag utgör ädellövskog 1% av svenska skogsmarken. Ädellövskog är en av världens mest hotade miljöer då man räknar med att endast 0,2% återstår av de ursprungliga ädellövsskogarna i Centraleuropa. Sverige har en ovanligt stor andel av Europas jätteträd, framför allt grova ekar. Vi har på så vis ett särskilt ansvar för eken och dess innevånare. Fram till 1800-talets mitt var gamla ekar vanliga, men fram till 1940-talet avverkades hundratusentals äldre ekar. Därför finns ett stort åldersglapp mellan de äldsta ekarna och yngre generationer. Det är först när ädellövträden blir i 200-250 år som de har förutsättningar för en rikare mångfald. Äldre ekar kan vara hem för över 1000 olika arter. Eken är det viktigaste trädslaget för artbevarande i Sydsverige. Vi är emellertid också intresserade av övrigt ädellöv och hassel. Skogslind och skogslönn är viktiga då alm och ask har drabbats av invasiva svampangrepp.

Vårt fokus är ekar och de växter och djur som är knutna till ek.

Vi inventerar inte bara grova naturvärdesträd utan vi vill också ha en helhetsbild av beståndets åldersfördelning, förutsättning för efterträdare och omgivningens påverkan. Då eken är ett solälskande träd bedömer vi också igenväxning runt trädet.

Metod

Följande faktorer noterades:

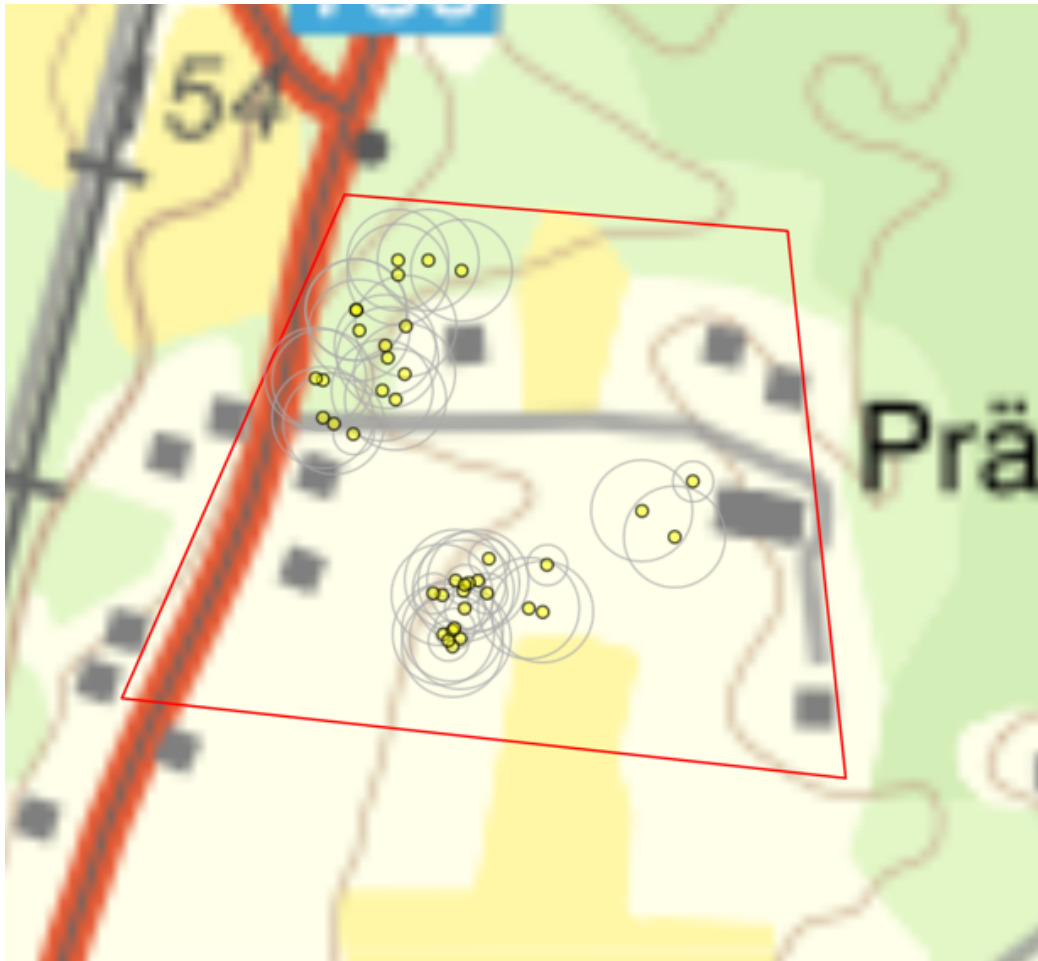
Omkretsen för träd över 30 cm mättes, på 1,3 meters höjd.

Storlekarna klassades i grupperna >314, 314-240, 240-100, <100 cm.

Olika karaktärer antecknades såsom vitalitet, spärrgrenighet, död ved, hålrum, savflöde, mulm och miljön under och runt träden. Åtgärdsbehov noterades. Intressanta arter på träden antecknades. Vi har registrerat alla våra data på Artportalen.

Vi räknar träd med omkrets över 314 cm som jätteträd och träd över 240 cm i omkrets och alla hålträd som naturvårdsträd.

Det inventerade området

Det inventerade området med ekar angivna

Det inventerade området är några ekhagar som ligger vid Ekebacken 1. Gården ägs av Annika och Håkan Lavin. Ett tiotal ungdjur betar markerna. Området, på 5 ha, är beläget intill sockengården i Lekaryd, Alvesta kommun. Marken ägdes tidigare av Växjö stift.

Resultat

Funna naturvårdsintressanta arter.

Rödlistade arter och signalarter. EN=starkt hotad, NT=nära hotad, S=signalart enligt Skogsstyrelsen.

Fåglar: gröngöling, röd glada

Kärlväxter: ask (EN), trubbhagtorn

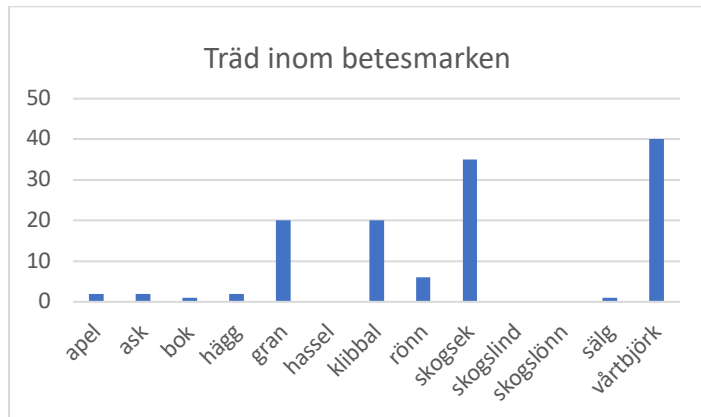
Mossor: fällmossa (S), stor hättmossa

Svampar: Oxtungsvamp (NT), korallticka (NT), svavelticka, jätteticka, gul rottryffel, aprikosfingersvamp, honungsvaxskivling, spröd vaxskivling, toppvaxskivling, vit vaxskivling

Lavar: gulpudrad spiklav (S), sotlav (S), rostfläck (S), fällmossa (S), gammelgranslav, grymig blåslav, rostfläckig nållav

Insekt: bålgeting (S), *Cryptophagus lycoperdi*, utvecklas inuti rottryffel

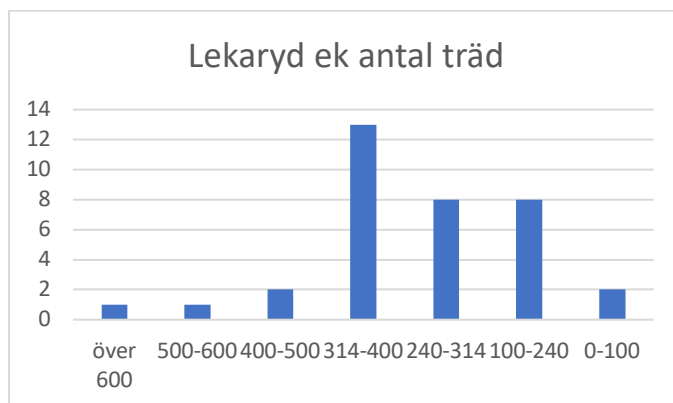
Träd inom betesmarken

Gran, klibbal och björk uppskattat antal

I delar av betesmarken dominerar äldre ekar med inslag av rönn. I östra delarna finns fuktiga partier med klibbal. I nordvästra delen nära bäcken dominerar vårtbjörk, gran och yngre ekar.

Många av ekarna är grova och är fristående och solbelysta. Ekar över 400 cm i omkrets är: 704 cm, 556 cm, 457 cm och 450 cm.

Proportionen av grova ekar är slående. Det är ett stort åldersglapp till yngre generationer. För att få upp nya ekar har markägaren satt upp skydd runt några unga ekar för att hindra djurens bete (bild). Det är främst hästarna som gärna gnager på rötter och bark.

Kor och ekplanta

För att hindra att hästarna biter i barken har stängsel satts upp runt ett flertal av de grövre ekarna, bland annat på den största eken. Detta har bidragit till att de inte skadats och kan på så vis få ett längre liv (se omslagsbilden).

Karaktär på träden och påträffade arter

Några grova högstubbar och grova lågor fanns i betesmarken (se bilder). På lågan till höger finns en gammal svavelticka. Några av träden hade håligheter med mulm.

Annika Lavin vid en naturlig eksulptur

Ekåga brunrötad av svavelticka

Hålighet med oxtungsvamp

Svavelticka, oxtungsvamp och jätteticka förekom på träd där grenar eller stamdelar brutits eller kapats. Honungsskivling förekom på en stubbe (bild).

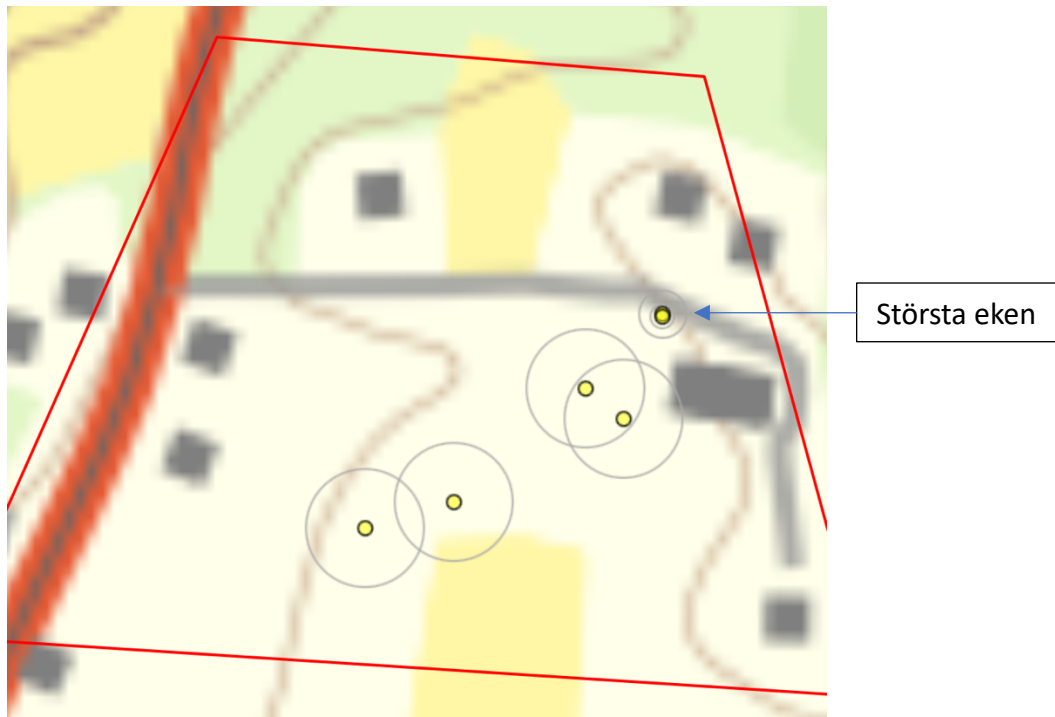

Jätteticka på stubbe till avsågad stam, på stubben fanns också honungsskivling

Oxtungsvamp

Naturvårdsarten gulpudrad spiklav hittade vi först på den största eken. Eftersök på de andra ekarna ledde till fler fynd, se karta. Intressant nog hittade vi ingen gulpudrad spiklav bland de gamla ekarna i nordvästra hagen. Där förekom rikligt med rostfärgad nållav.

Förekomst av gulpudrad spiklav. Jämför sotlavens förekomst nedan.
Gulpudrad spiklav är kanske den viktigaste karaktärsarten för gamla grova ekar.

Sotlav

Floran i ekhagarna

I hagarna finns också en del rönn, nypon och hagtorn. När de står ensamma och solbelysta är de värdefulla för pollinerare och andra insekter. Markägaren håller dock efter hagtorn och andra buskar så att betet och ekarna inte påverkas negativt.

Trubbhagtorn

Genom att djuren får gå i olika fållor ordnas betet så att det blir betesfred i en fålla medan andra betas. På så vis hinner blommor växa upp och sätta frö vilket gynnar pollinerare.

Övriga fynd

Inga invasiva arter påträffades.

Strax norr om sockenstugan ligger en ekdunge som ägs av Växjö stift. Flera ekarna var här i dålig kondition troligen beroende på att de stått tätt i något tidigare skede. Vi påträffade intressanta arter som ekticka (NT) och oxtungsvamp (NT) men här förekom även gott om sotlav.

På ett par av skogslönnarna vid Sockenstugan fanns gulvit blekspik (VU).

Sammanfattning och kommentarer

Beteshagarna domineras av de stora ekarna. På ekarna förekom naturvårdsarterna oxtungsvamp, korallticka, gulpudrad spiklav, sotlav, rostfläck och fällmossa. Intressant är skötseln som gynnar floran med tidvis betesfred. Att skydda ekar från hästgädd är värdefullt för att ekarna skall nå hög ålder.

Kapade stammar och grövre grenar innebär ofta en veteranisering dvs man skyndar på åldrandet. Ofta får svampar möjlighet att kolonisera trädet. En del svampar är parasiter andra lever med trädet i långa tider. Grenbrott är ju också en naturlig "veteranisering".

Viktigt för framtiden är fortsatt bete och förnygring av ek och annat ädellöv.

Enstaka buskar i betesmarken har stort värde för pollinerare och andra insekter.

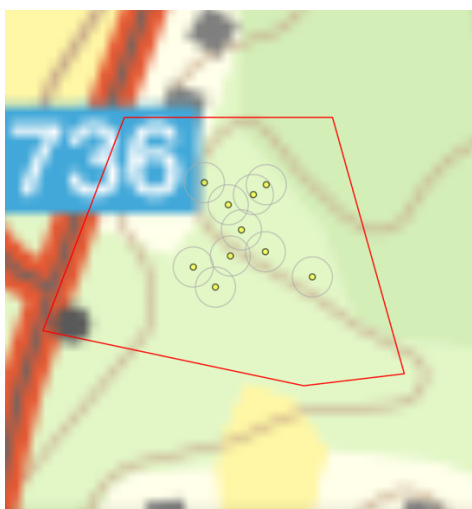
Området har mycket högt naturvärde och skapar tillsammans med övrig miljö i Lekaryd en landskapsbild värd att bevara och sköta.

Bilaga

Lekaryd ekbacke

Strax norr om sockenstugan ligger en ekdunge som ägs av Växjö stift. Flera ekarna var här i dålig kondition troligen beroende på att de stått tätt i något tidigare skede. Den ägs av Växjö Stift och är avsatt för naturvård.

Vi påträffade intressanta arter som ekticka (NT) och oxtungsvamp (NT) men här förekom även gott om sotlav.

Ekar

Jätteeekar 344 och 314 cm.

